

IMPORTANȚA PREDICII ȘI RESPONSABILITATEA PREDICATORULUI ÎN CONCEPȚIA ARHIMANDRITULUI IULIU SCRIBAN*

Prof. Conf. Dr. Nicușor BELDIMAN,

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian”, Universitatea București,
ROMANIA,

E-mail: prnbeldiman@gmail.com

ABSTRACT

In his homiletic writings, the author illustrates the significance that speech has in preaching the Word of God and he describes it as the tool with which the priest fulfills the mission he was given by his Savior, to preach His Gospel to the world. Father Iuliu Scriban insists on several traits that characterize church language, stressing the idea that the Church has established very precise forms for expounding the truths of faith, for the use of the revealed Word. Thus, words must be the most suitable in respect with their contents; they must convey God's will. He recommends that words without any impact or words that carry no emotion, no suggestive value, no authority, should be avoided.

Keywords: Archimandrite Iuliu Scriban; prestigious preacher; sermon; realism; homiletic writings; sermon for children;

PRELIMINARI

Sensibil la toate marile aspirații ale vremii sale și integrându-se în epocă, arhimandritul Iuliu Scriban a încercat să sugereze răspunsuri la marile probleme ale vieții pe baza învățăturilor creștine, căutând să înalțe, să moralizeze societatea din care făcea parte. A fost „un îndrumător, un călăuzitor și, totodată, un luptător și un polemist. A fost purtătorul de cuvânt al Bisericii în toate problemele de ordin social, cultural și religios ale vremii sale, îndrumând și învățând cu convingere și înțelepciune”¹. Ca preot a slujit la capela română din Baden-Baden și la biserica „Kalinderu” din București, unde și-a îndeplinit misiunea cu multă demnitate, oficiind serviciile divine cu pietate și căldură, dar mai ales predicând cu zel, talent și pasiune, fiind un predicator de mare prestigiu.

Cu gesturi largi și cu voce plăcută de bariton, își rostea predicile într-un grai curat românesc, cu analize pătrunzătoare și exemple convingătoare². Cuvântările sale erau gustate de oamenii culți și de cei mai puțin instruiți. A predicat atât de mult „încât, dacă și-ar fi scris toate predicile și cuvântările s-ar fi ajuns la sute de volume. Vorbea cu ușurință, avea fluența

*Acest studiu a fost publicat și în limba engleza în revista: Icoan Credinței, Number 10, Year V, June 2019, <http://revistaicoanacredintei.com/en/NO-10-YEAR-V-JUNE-2019/>

¹ Pr. Nicușor Beldiman, *Predica în Biserica Ortodoxă Română din Muntenia în secolul al XX-lea – Analiză și evaluare (The Sermon in the Romanian Orthodox Church from Muntenia in the XX th Century. Analysis and Evaluation)*, Editura Universității din București, 2017, p. 102.

² *Ibidem*.

verbului și darul rar al improvizației. Era neîntrecut în interpretarea actualității vieții până la cel mai neînsemnat fapt divers, ceea ce dădea predicilor sale o nuanță de realism și o mare putere de a atrage auditoriul”³.

S-a născut la 31 mai 1878 în Galați, a făcut studii la Seminarul teologic din Galați, Seminarul „Veniamin” din Iași și la Facultatea de Teologie din București (1898-1902), cu licența în 1903 și doctoratul în 1920. A fost tuns în monahism la mănăstirea Neamț (1904), hirotonit ieromonah și numit superior al capelei ortodoxe române din Baden-Baden (1904-1909). În acest timp frecventează cursuri la Facultatea de Teologie catolică și protestantă din Strasbourg și la cea de Filosofie din Heidelberg. Este ridicat la treapta de arhimandrit de mitropolitul Iosif Gheorghian.

Rechemat în țară, este numit director al Seminarului „Central” din București (1909-1919), în continuare numai profesor până în 1928. Profesor de Omiletică și Pastorală la Facultatea de Teologie din Chișinău, transferat apoi la Facultatea de Teologie din București (1941-1943). Participant la diferite întruniri ecumenice și interortodoxe peste hotare: Conferința interortodoxă în problema calendarului (Constantinopol, 1923), Conferința mondială a creștinismului practic (Stockholm, 1925), Congresul profesorilor de teologie ortodoxă de la Atena (1936).

A publicat manuale pentru seminarii, studii omiletice, pastorale și apologetice, volume de predici, cărți de zidire sufletească, sute de articole, traduceri, note, însemnări, recenzii, în periodicele bisericești: *Pentru limbă și țară*, București, 1916; *Chemarea preotului. Studiu îndrumător pentru activitatea pastorală a preotului*, București, 1921; *Studiul Pastoraliei în Biserica românească*, Sibiu, 1924; *Privești din câmpul Omileticiei*, București, 1929; *Un predicator francez: Père Brydaine (1701-1767)*, București, 1933; *Datoria preotului către limba bisericească*, Sibiu, 1938; *Patruzeci de predici populare*, ed. I, București, 1904; *Cincizeci de predici populare*, ed. a II-a, Vălenii de Munte, 1908; *Șaizeci de predici populare*, ed. a III-a, Vălenii de Munte, 1913; *Predici pentru popor*, ed. a IV-a, București, 1944; *Originea Duminicii ca zi de sărbătoare în Biserica creștină*, București, 1921; *Învățătura crucii sau alfabetul creștinului*, București, 1922; *Tâlcuirea Sfintelor Evanghelii a celor patru evangheliști*, Chișinău, 1931; *Cartea cărților: Sfânta Scriptură sau Biblia*, București, 1937.

Ca profesor de teologie, ținea la curent pe studenți cu toată literatura disciplinelor pe care le predă, cu toate mișcările și curentele teologice din străinătate. Cursurile de Pastorală erau antrenante și instructive, căci din tinerețe se ocupase de studiul Pastoraliei și prelegerile sale erau presărate cu secvențe din bogata experiență personală⁴. La Omiletică n-a tratat numai principiile omiletice în cadrul restrâns al cursului, ci a prezentat o serie de predicatori creștini ca: Franck Thomas, Spurgeon, Filaret, Zocchi, Robertson, Père Samson, împreună cu unele predici ale lor, luate drept izvoare și exemple pentru cuvântările bisericești. Înțelegând rolul și rostul înalt al predicii, a militat și în afara catedrei, prin diferite articole, pentru a repune predica în rolul de frunte al activității preoțești. Avea o evidentă vocație și pregătire pentru slujirea Cuvântului⁵.

În scrierile sale cu caracter omiletic autorul prezintă importanța pe care o are cuvântul în propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu și pe care-l descrie drept unealta cu care

³ Pr. Grigorie Cristescu, *Părintele arhimandrit Iuliu Scriban*, în „G.B.”, anul VIII (1949), nr. 1-2, p. 111.

⁴ Pr. prof. Ioan Constantinescu, *Arhimandritul Iuliu Scriban (1878-1949)*, în „S.T.”, anul XXVIII (1976), nr. 7-10, p. 740.

⁵ Pr. prof. dr. Constantin Galeriu, *Catedra de Omiletică și Catehetică cu noțiuni de Pedagogie*, în „S.T.”, anul XXXIII (1981), nr. 7-10, p. 580.

preotul își îndeplinește slujirea la care l-a chemat Mântuitorul de a propovădui Evanghelia Sa lumii.

Părintele Iuliu Scriban stăruie asupra câtorva caracteristici ale limbajului bisericesc, accentuând ideea că Biserica a stabilit în forme precise adevărurile de credință, fixând condiții pentru folosirea cuvântului relevant. Astfel, cuvintele trebuie să fie cât mai potrivite în raport cu cuprinsul lor, să redea voia lui Dumnezeu. El recomandă evitarea cuvintelor care nu au rezonanță sau a celor lipsite de emoție, fără valoare sugestivă, fără autoritate.

1. UN PREDICATOR FRANCEZ: JACQUES BRYDAINE (1701- 1767)

Despre această broșură aflăm încă din prefața ei, în care autorul ne spune că ea face parte dintr-o mică colecție de studii publicate în folosul studenților săi de la Facultatea de Teologie din Chișinău⁶. Lucrarea este compusă din două articole, și anume: *Viața și lucrarea lui Jacques Brydaine*, apărut mai întâi în revista *Păstorul Ortodox*, respectiv *De ce nu predicăm și de ce predicăm slab?*, apărut mai întâi în revista *Viitorul*.

Autorul prezintă datele biografice ale predicatorului Jacques Brydaine subliniind câteva aspecte importante din viața sa: își începe activitatea de propovăduire din anul 1725 când este hirotonit preot; fiind preot misionar, a „străbătut în lung și în lat toată Franca cu predicarea lui”⁷, ajungând la 256 de călătorii misionare. Datorită râvnei sale pentru predica creștină rămâne o pagină importantă în istoria marilor predicatori creștini.

Ceea ce l-a consacrat este cuvântarea sa din anul 1753 rostită în biserica Saint-Sulpice din Paris. Au existat unele voci care au susținut că introducerea la această predică nu îi aparține părintelui Brydaine, deoarece a fost *înflorită* în timp⁸. Analizând mai multe predici ale părintelui Brydaine, Arhim. Scriban constată că acea introducere îi aparține întru totul autorului: „citind predicile lui, zicem că introducerea de care e vorba este cu totul în tonul și înflăcărea cu care Brydaine vorbea de obicei”⁹.

Autorul mai subliniază un amănunt despre cuvântările predicatorului, și anume, că nu le pregătea înainte, iar cu toate acestea erau foarte bine realizate, dând dovadă de o mânuire incredibilă a cuvântului. În final, ne este prezentată celebra introducere la predica din 1753 și apoi o altă cuvântare despre iertarea vrăjmașilor.

În partea a doua a broșurii, autorul vorbește despre predică răspunzând la două întrebări: *De ce nu predicăm?*, respectiv *De ce predicăm slab?*. Este un paradox faptul că Biserica a luat ființă prin predică, iar mai târziu s-a ajuns să nu se mai predice aproape deloc. În primele veacuri, oamenii nu erau așa de învățați, dar se predica cum se putea. Ulterior, Biserica a observat că se diminuează activitatea propovăduitoare și a luat atitudine în acest sens: canonul 58 al Sinodului Apostolic¹⁰, canonul 19 al Sinodului VI Ecumenic¹¹. Ar trebui să se

⁶ Cele două articole din această broșură fac parte din cuprinsul cursului intitulat *Chipurile cele mai de seamă ale cuvântării creștinești* din cadrul catedrei de Omiletică a Facultății de Teologie din Chișinău.

⁷ Arhim. Iuliu Scriban, *Predicatorul francez Jacques Brydaine*, Tipografia „Astoria”, București, 1933, p. 8-9.

⁸ *Ibidem*, p. 10-11.

⁹ *Ibidem*, p. 15.

¹⁰ „Episcopul sau prezbiterul arătând nepăsare (neglijând) clerului sau poporului și neînvățându-i pe acestia dreapta credință, să se afurisească iar stăruind în nepăsare și în lenevie, să se caterisească”. (Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe, Note și comentarii*, ed. a III-a îmbunătățită, îngrijită de dr. Sorin Joantă, Sibiu, 2005, p. 40). După cum a poruncit Mântuitorul: „Mergând, învățați toate neamurile...” (Matei 28, 19), preoții și episcopii au datoria să îi învețe pe credincioși dreapta credință. În acest scop clericii trebuie să le predice și să îi catehizeze pe credincioși.

¹¹ „Se cuvine ca înțaietătorii Bisericii să învețe în fiecare zi, și cu deosebire în duminici, întregul cler și popor, cuvintele dreptei credințe, culegând din Scriptura dumnezeiască înțelesurile și judecățile adevărurilor și

predice mult deoarece, spune Arhim. Iuliu Scriban, „este însăși tăgăduirea Bisericii, fiindcă, unde zici Biserică, zici propovăduire, învățătură. În miezul ei stă ca ea să predice”¹².

Răspunzând la a doua întrebare - *de ce nu se predică?*- autorul precizează simplu și direct: „fiindcă nu e dragoste”¹³. Preotul, dacă își iubește turma cu adevărat, va predica, va deschide mințile oamenilor și le va arăta unde greșesc. Pe lângă aceasta, autorul mai semnaleză un aspect, și anume apărarea Bisericii căci „auzi cuvinte nedrepte împotriva ei, nu se poate să nu te doară inima, să nu sari pentru ea”¹⁴.

În final, vorbește despre slăbiciunea predicii, evidențiind că este puțină cantitativ: „noi ne lăudăm cu marele număr de predici care se țin azi în Țara Românească. Lasă că nu se țin atât de multe, ci, după dreptate, se predică foarte puțin; lasă că amvoanele mai mult tac decât răsună”¹⁵. Foarte rar se găsește o predică bună iar cauza este că predica se ține nu din dragoste ci mai mult pentru că trebuie ținută. Pentru realizarea unei predici bune este necesară o pregătire temeinică, căci „nefiind pregătire, nici predica nu are cum să fie o bună închegare”¹⁶. Arhimandritul Scriban pune accentul mai ales pe pregătirea specială a predicii.

Cu riscul de a fi criticat, autorul scoate la limină aceste neajunsuri din predica românească, cu speranța că pe viitor preoții vor avea mai multă râvnă în slujirea lor și vor acorda mai multă atenție momentului predicii, aducându-și aminte de porunca Mântuitorului „Mergând, învățați toate neamurile...” (Matei 28, 19).

Din aceste rânduri se observă importanța pe care Iuliu Scriban o acordă predicii, dar și atenția sa asupra predicatorilor străini, care pot constitui exemple pentru noi.

2. PRIVELIȘTI DIN CÂMPUL OMILETIC ¹⁷

Din anul 1928 este numit profesor de Omiletică la Facultatea de Teologie din Chișinău. Pe lângă noțiunile prezentate studenților la curs a dorit să realizeze și un manual, un suport de curs, aducând astfel un suflu nou Omileticii: „De unde până acum se obișnuia să se trateze principiile omiletice într-un cadru închis de reguli ce nu erau deloc plăcute pentru cei ce le învățau, și din care nu se alegeau cu cine știe ce folos. P.C. Arhimandrit Scriban a lărgit orizontul ogorului omileticii, a tras brazde noi și a făcut însămânțări bogate care încep a rodi cu mult folos. Materialul omiletic l-a îmbogățit, principiile le-a tălmăcit, iar figurile reprezentative ale predicii le-a făcut să fie din deajuns cunoscute oricărui teolog”¹⁸.

În această carte sunt prezentate articole apărute în revista *Biserica Ortodoxă Română*. Manualul conține 178 de pagini grupate în 14 capitole. În cele ce urmează, vom nota ideile esențiale din fiecare capitol.

să nu le treacă (depășească) hotarele cele ce și sunt puse, sau predania de Dumnezeu purtătorilor părinți. Dar și dacă s-ar dezbate vreun cuvânt din Scriptură, pe acesta să nu-l tălmăcească (interpreteze) altfel decât au arătat (expus) luminătorii și dascălii Bisericilor prin scrierile lor proprii și mai vârtos întru acestea să se multumească, decât alcătuiind cuvântări proprii, ca nu cumva să ajungă (în situația) ca fiind neiscușiți (nedestoinici) pentru aceasta să se abată de la ceea ce se cuvine (adică să greșească)...” (Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe...* p. 128). Prin acest canon episcopii și preoții sunt obligați să predice mai ales în zilele de duminică dar atunci când alcătuiesc predicile să fie făcute în spiritul sfinților părinți orientându-se după aceștia pentru a nu gresi.

¹² Arhim. Iuliu Scriban, *Predicatorul francez Jacques Brydaine...*, p. 2.

¹³ *Ibidem*, p. 2-3.

¹⁴ *Ibidem*, p. 6.

¹⁵ *Ibidem*, p. 8.

¹⁶ *Ibidem*, p. 9.

¹⁷ The Printing Press of Church Books, Bucharest, 1929.

¹⁸ Ierom. Vasile Vasilache, *op. cit.*, p. 236.

Vechile omiletici românești¹⁹. Dintru început face observația că mai întâi au apărut predicile, apoi cărți/manuale despre cum se alcătuiesc acestea. Primele cărți de predică au apărut prin sec. XVI-XVII (*Cazaniile, Chiriadromionul*), iar cărțile de Omiletică apar abia în sec. XIX. Analizează și subliniază punctele esențiale din tratatele de omiletică. Prima lucrare se intitulează: *Teologia pastorală sau datorii preoților* și este un tratat rusesc aparținând ierarhilor Gheorghe Coninski și Partenie Sopkovski din anul 1776, tradusă și tipărită și în limba română în anul 1817. Prima omiletică românească este cea a arhim. Teoctist Scriban - *Omiletica sau Știința despre literatura bisericească*, Iași, 1856, iar în 1857 apare volumul II. Analizând cartea, autorul constată că este mai mult decât un manual de omiletică căci „materialul care ți se împărtășește într-însa e material curat bisericesc și plin de învățătură numai creștinească”²⁰. Arhim. Scriban recomandă aceste volume, deoarece sunt prezentate soluții și abordări în combaterea sectanților. *Omiletica* lui Dionisie Romano, *Principii de Retorică și Eloquiința Amvonului* (Iași, 1859), după cum ne dăm seama din titlu, este mai mult o carte de retorică și nu o omiletică propriu-zisă. Este împărțită astfel: „reguli ale oratoriei generale... împărțirea obișnuită a retoricii, cu tratări despre silogisme, dileme, inducție și altele”²¹. Traduce și expune secțiunea despre vorbirea bisericească din cartea *Lecons de Litterature* a lui Ulysse de Marsillac, tipărită la București în 1859. Este vorba despre o scurtă înșiruire de principii omiletice, iar Arhim. Scriban o consideră importantă, deoarece vine din partea nu a unui specialist, ci din partea unui profesor de literatură franceză. Iată ce consemnează în încheierea acestei expuneri: „Deci am avut în mijlocul nostru, nu în limba noastră, o scurtă, dar frumoasă expunere privitoare la omiletică, un studiu strâns încheiat, de care am fost foarte bucuroși când l-am găsit și pe care ne facem și noi o plăcere de a-l împărtăși cititorilor noștri și celor care au la inimă studiile omiletice”²².

Predica în ziua de azi²³. Autorul constată că predicarea este la un nivel scăzut și încearcă să găsească cauza, dar să ofere și soluții. Iată ce spune în acest sens: „Vina este dată pe însuși cuprinsul predicii, pe metoda întrebuintată, pe tercerea ei, dintr-un fapt de viață, cum trebuie să fie revărsarea sufletului propovăduitorului către credincioși, într-o îndeplinire obișnuită a unei lucrări după calapod”²⁴. Arhim. Scriban constată că și auditoriul este schimbat: nu mai sunt religioși, nu mai vin la biserică, și trebuie să le vorbim ca unor păgâni și ca unor neștiutori de carte. Asta înseamnă că ne va ușura munca pentru că „nu vom trata chestiunile pe larg și cele mai grele, ci mai cu seamă începuturile... să vorbim cu grai ușor și foarte înțeles...”²⁵. Totodată, ne dă și exemple de preoți și ierarhi care s-au îngrijit de predică: Mitropolitul Partenie al Moldovei care trimite chiar o pastorală prin care cere preoților să predice regulat în biserică. Alți episcopi care s-au îngrijit de predică au fost Ghenadie Petrescu și episcopul Atanasie al Râmnicului. Pr. David Pestroiu, vorbește despre distincția dintre predică și dialog. Ambele au același scop: răspândirea Adevărului, dar ele sunt diferite ca formă și conținut. Dialogul cunoaște o paletă mult mai mare de semnificații și abordări, în

¹⁹ Arhim. Iuliu Scriban, *Vechile Omiletici românești*, în „B.O.R.”, anul XLVI (1928), nr. 7, p. 613-623.

²⁰ Idem, *Priveliști în câmpul omiletic*, Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1929, p. 9.

²¹ *Ibidem*, p. 12.

²² *Ibidem*, p. 24.

²³ Idem, *Predica în ziua de azi*, în „B.O.R.”, anul XLVI (1928), nr. 10, p. 896-909.

²⁴ Idem, *Priveliști în câmpul omiletic...*, p. 26.

²⁵ *Ibidem*, p. 30.

ceea ce privește diferitele funcții ale limbajului în contextul pluralismului, industrializării și globalizării²⁶.

Este predica dorită? Pentru că nu s-a predicat tot timpul, predica a ajuns o noutate în unele parohii. Arhim. Scriban merge până acolo încât afirmă faptul că enoriașii nu știu că predica este act liturgic. Există însă și persoane care conștientizează însemnătatea predicii. Unul dintre ei este domnitorul Barbu Dimitrie Stirbei, fost ministru al cultelor, care propune înființarea seminariilor unde să se pregătească viitorii preoți, care le vor vorbi tuturor românilor din toate părțile. Un alt apărător al predicii a fost ministrul Grigore Paucescu, cel care dorea ca „la biserică să se dea și învățătură”²⁷. Pe aceeași linie au mers episcopul Iosif Gheorghian de la Galați și domnul Gh. D. Mugur, cel care scrie în ziarul „Universul”, în anul 1927, două articole despre importanța predicii.

Un mare chip al predicii ortodoxe. De îndată ce ajunge profesor la Facultatea de Teologie din Chișinău, arată o dorință arzătoare de a scoate la lumină personalități ale predicii. Unul dintre aceștia este Arhiepiscopul Inochentie al Odesei și al Hersonului. Acesta își publică predicile într-o revistă care devine foarte căutată, înființând chiar o revistă a sa – *Citirea Duminicală*.

Cu glasul ori cu condeiul? Papa Leon XIII spunea: *Ziarele voastre vor pătrunde unde nu ajung predicile voastre*. Luând în considerare acest dicton, autorul scote în evidență că și predica scrisă este o metodă de catehizare a poporului. Așa cum predica scrisă este greu de alcătuit și cea vorbită este la fel de grea, deoarece în câteva minute trebuie să sintetizezi ceea ce vrei să transmiți. Atrage atenția că mai degrabă am predica „căci ce face omul mai bucuros? Stă de vorba ori citește?”²⁸. Este mai ușor să ascuți decât să citești. Pe bună dreptate precizează autorul ca dacă vor fi scrise, predicile nu vor fi citite.

Alt mare chip al predicii ortodoxe: Mitropolitul Filaret al Moscovei. Arhim. Scriban îl consideră pe Mitropolitul Filaret al Moscovei cea mai importantă personalitate din Biserica Rusiei în secolul XIX–lea. Referindu-se la predicile mitropolitului rus, Arhim. Scriban spune că „pe lângă însemnătatea lor bisericească sunt și unelte lucrătoare în chip rodnic și înălțător prin însăși limba națională”²⁹. După o scurtă trecere în revistă a momentelor importante din viața mitropolitului, autorul ne prezintă câteva caracteristici ale predicii sale.

Amărăciunile predicii. În acest capitol atinge o altă problematică a predicii și anume predicarea liberă. În istorie au existat mari predicatori care aveau dificultăți de a reține predica pe de rost. Unii încetau a mai predica din frica de a nu se face de râs, poticnindu-se în mijlocul cuvântării. Pentru a evita această problemă, autorul este de părere că predica trebuie pregătită cât se poate de bine: „Ceea ce este pregătit până în amănunt este mai bine decât ce este lăsat în grija clipei”³⁰. Iată ce ne recomandă autorul ca soluție pentru reușita unei predici: „Planul trebuie să fie gândit cu grijă, să te întorci la el, să cioplești ici, să îndrepti colo, pentru ca să ai în mână o lucrare aleasă. După aceea trebuie să pășești la umplerea cu materiale a fiecărei părți a planului, adică să îmbraci în idei legate fiecare trăsătură, ca să iasă un tot bine încheșat. Asta înseamnă să așterni pe hârtie întreaga înălțare a ideilor, ca ceva care crește pas cu pas din gândirea ta. După ce ai făcut și aceasta, trebuie să răzbești și mai înainte și să te cercetezi cum ai rosti ceea ce ai lucrat în felul arătat mai sus. Dar de aici urmează să te frământă cu

²⁶ Pr. conf. dr. David Pestroiu, *Religious Dialogue in Postmodernity – Necessity, Chances, Perspectives*, in „International Journal of Orthodox Theology”, no. 4:1 (2013), p. 154.

²⁷ Arhim. Iuliu Scriban, *Privești din câmpul Omileticii...*, p. 40.

²⁸ *Ibidem*, p. 59.

²⁹ *Ibidem*, p. 68.

³⁰ *Ibidem*, p. 75.

textul pe care ți l-ai făurit, să stăpânești ideile lui. Ca să le rostești, trebuie din ce în ce să le ai tot mai mult gata în minte, așa ca să le poți rosti ușor”³¹.

Cu puterea gândului sau cu zmulcelile chipului? Aici este prezentat un alt predicator străin și anume, călugărul franciscan Agostino da Montefeltro. Așa cum ne-am obișnuit sunt prezentate câteva date biografice, apoi este analizat felul predicării lui. Ce remarcăm aici, este faptul că autorul subliniază punctele slabe din analiza cuvântărilor călugărului mai sus amintit, și anume: predica trebuie să aibă modelul unei cuvântări bisericești și nu a uneia *din afară*; folosind aceste mijloace *din afară* „n-a căpătat tocmai ceea ce trebuie să fie ținta predicii: a întoarce voia omului către Dumnezeu”³²; vorbitul prea repede³³ și nici cealaltă extremă – vorbitul prea rar. La final, Arhim. Scriban ne prezintă și o predică a călugărului și anume o tratare despre *Cinstirea sărbătorilor*, rostită în Postul Mare din anul 1889.

Predicatorul Gaetano Zocchi. Tindem să credem că Arhim. Scriban ni-l prezintă aici pe iezuitul Gaetano Zocchi pentru a sublinia un alt pericol al predicii – folosirea exagerată a mișcărilor fizice, respectiv mimica și gestică omiletică. Autorul explică: „nu este bine ca omul să stea ca lemnul, pe când vorbește... pe de altă parte, nu urmează că trebuie să se zbuicume aprig”³⁴.

Predicatori din ziua de azi. Cel care a mărit granițele studiului Omileticii este – după părerea Arhim. Scriban – ÎPS Mitropolit Nectarie al Bucovinei care, în lucrarea sa *Trepte formale în predică* (Cernăuți, 1923) a abordat probleme netratate până atunci. După o scurtă trecere în revistă a celor mai renumiți predicatori, autorul se oprește la predicatorul francez Père Samson. Așa cum ne-am obișnuit deja, autorul ne pune în față și un model de predică reprezentativă a acestui predicator francez. Cuvântarea deschide șirul unui număr de 7 predici ținute în anul 1925. Cea prezentată se intitulează *Învățătura noastră: Iisus Hristos și Iisus Hristos răstignit*, rostită în prezența cardinalului Dubois și a încă trei arhieriei în catedrala Notre-Dame din Paris.

Dacă am vorbi pe nepregătite³⁵. Arhim. Scriban este de părere că sunt mulți cei care pot vorbi fără a avea un text în față sau fără să se fi pregătit în mod special înainte de a cuvânta. Succesul constă în gândire căci „toată temelia vorbirii nu este vorba, ci ceea ce zace înăuntrul ei, adică gândirea”³⁶. Greșala este că oamenii cred că vorba e totul și că, dacă ele se țin lanț una de alta, cuvântarea este și rostită. De aceea, ei nu trebuie să deschidă gura, până ce nu s-au gândit mai întâi ce au să spună, nici să spună sau să creadă că, dacă merge vorba, merge totul. Mai cu grijă decât ca să meargă vorbele la șir, oamenii trebuie să se deprindă a cugeta temeinic și limpede, fiindcă dacă ai gândul limpede în cap, ai și mai multă ușurință să-l spui, chiar dacă nu ești deprins a vorbi. „Este mai bine să pui cugetare în vorbele tale, decât numai să depeni vorbe, în care nu te-ai deprins a turna și un înțeles”³⁷. A vorbi trebuie să însemne a gândi. Când te apuci de vorbit, trebuie mai întâi să te gândești ce ai de spus. Nu trebuie să te lași în nădejdea că limba merge ușor și că ușor poți închea înaintea altora vorbe

³¹ *Ibidem*, p. 77-78.

³² *Ibidem*, p. 88.

³³ Călugărul Agostino deținea recordul rapidității în vorbire. Ziarele de la vremea aceea scriau că întrece numărul de 150 de cuvinte pe minut.

³⁴ *Idem*, *Priveliști în câmpul Omileticii...*, p. 104.

³⁵ *Idem*, *Dacă am vorbi pe nepregătite*, în „B.O.R.”, anul XLVIII (1930), nr. 2, p. 130-139.

³⁶ *Idem*, *Priveliști din câmpul omiletic...*, p.131.

³⁷ *Ibidem*.

de la răsărituri și de la apusuri. Trebuie să ne ferim de cuvintele vorbite degeaba, fără cercetare, fără chibzuială, fiindcă nu ajunge să deschizi gura pentru ca să și fi spus ceva³⁸.

Cel ce se apucă să vorbească pe nepregătite este și mai dator ca altul de a avea o pregătire îndepărtată mai îngrijită, mai deplină, o cultură puternică, principii tari, cunoștințe și o experiență bogată, de unde el să poată scoate când este nevoie. Pregătirea este întotdeauna de trebuință. „Nu este țâșnire de apă fără rezervor și cum apa nu se suie mai sus decât înălțimea izvorului din care vine, așa și omul nu se suie mai sus de pregătirea pe care o are”³⁹. Vorbitorul pe nepregătite trebuie să scrie mult, mai ales la început. Scriind, înveți să vorbești. Numai vorbind, nu te înveți decât să spui ce ai mai spus și vei vedea cum zarea ți se îngustează tot mai mult, atunci când vrei să te întinzi. Prinderea cugetării drepte și a rostirii se dobândește printr-o muncă precisă, cercetată cu grijă și stăruință, pe care nu ți-o poate da vorba. Ca să ai la îndemână cuvinte multe și o comoară de rostiri bine croite și luminoase, se cere aceeași silință⁴⁰.

În ceea ce privește conținutul cuvântării, controlul prin scris este de neînlăturat. Nimeni nu cugetă drept, dacă nu știe să scrie. Totdeauna trebuie să te temi de vorbirea nelămurită, pe care o crezi nemărginită, deoarece fraza scoate cusurul la iveală. Prin aceasta ești mai băgător de seamă și ceri mai mult de la lucrul tău, pe când cel ce vorbește improvizat se amăgește prin vorbe care-i ascund lipsurile⁴¹.

În continuare expune părerea Arhiepiscopului Amvrosie al Harkovului despre vorbirea pe nepregătite, precum și un articol al predicatorului francez A. de Sertillanges.

Unul care iubea predica: Constantin Căță Nicolescu. Autorul îl prezintă pe acest predicator ca un „îndrăgostit de predică”⁴². Ne sunt expuse ideile sale despre însemnătatea predicii și puterea cuvântului. Arhim. Scriban recomandă pildele lui Căță Nicolescu „oricărui tânăr care învață meșteșugul întrebunțării măiestrite a vorbirii”⁴³.

Predica pentru copii⁴⁴. Este interesant faptul că autorul rezervă un loc în acest manual și predicii pentru copii. „Predica pentru copii stă ca o rămurică alături de ce e predica pentru cei vârstnici”⁴⁵. Predica pentru copii apare pentru prima oară în Anglia pe la anul 1870-1880. Nu orice predicator poate ține o prelegere unor copii, căci nu este ușor să le vorbești. Pe de altă parte, este greu să cobori nivelul tău de gândire pentru ca un copil să înțeleagă mesajul tău.

Predica la radio. Interesantă este informația pe care ne-o dă autorul, și anume, că în perioada sa se putea vorbi deja de predicarea la Radio. Aceste predici au fost ulterior consemnate în scris, dându-se naștere la o întreagă literatură radiofonică. Se predicau aceleași învățături, doar că în biserică se predica din amvon, la radio de la microfon. Dar totuși una este să le vorbești oamenilor în față, iar alta este să predici în absența lor. Arhim. Scriban conchide că „predica radiofonică trebuie să aibă o curgere mai ușoară a vorbirii, pentru ca să fie înțeleasă de toți”⁴⁶. Limbajul ei să fie cât mai simplu, fără multe întortochele ale scrisului adânc, frazele cât mai scurte ca să răspundă cât mai bine unei asemenea nevoi; iar ca întindere

³⁸ *Ibidem*, p. 132.

³⁹ *Ibidem*, p. 141.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, p. 148.

⁴³ *Ibidem*, p. 150.

⁴⁴ Idem, *Predica pentru copii*, în „B.O.R.”, anul XLIX (1931), nr. 5, p. 422-427; *Evanghelizarea copiilor*, în „B.O.R.”, anul XLII (1924), nr. 10, p. 602-604.

⁴⁵ Idem, *Priveliști în câmpul omiletic...*, p. 159.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 172.

trebuie să fie mai scurtă decât alte predici. Predica la Radio se bucură de mai mulți ascultători ca cea din biserică. De aceea, cuvântarea radiofonică trebuie să aibă o curgere mai ușoară a vorbirii, pentru ca să fie înțeleasă de toți. La Radio nu se cuvine să vii cu predici de o alcătuire înaltă. Deși este alcătuită pentru oameni atât de împrăștiați și depărtați ea va fi mai prietenească, la fel cum ai sta de vorbă cu ascultătorii față către față.

„Prin cuvântarea la Radio – spune autorul - bolnavii o pot asculta chiar din paturile spitalelor. Mai cu seamă pentru aceștia predica este o mare mângâiere. În ce-i privește pe cei din închisori, vorbind la Radio pentru ei este o mare și plăcută noutate. De aceea, vestitorul Domnului trebuie să se bucure că are la îndemână un mijloc de propovăduire, când singură cea de la biserică nu ajungea. Acum, dacă avem acest mijloc, el și trebuie folosit!”⁴⁷.

În final ne expune un model de predică radiofonică.

În urma analizei acestei lucrări putem concluziona că este un manual foarte bun pentru disciplina pe care o preda, mai ales pentru faptul că acesta conține capitole inedite: *Amărăciunile predicii*, *Dacă am vorbi pe nepregătite*, *Predica pentru copii* etc., toate aceste observații fiind descrise în stilul său caracteristic, moralist și sfătuitor.

3. DATORIA PREOTULUI CĂTRE LIMBA BISERICESCĂ⁴⁸

Preotul este om cu carte. Pe el îl putem face să înțeleagă mai bine darul frumos pe care Biserica îl are în limba cu care ea a lucrat până acum în sânul neamului. De aceea, este o întrebare foarte sănătoasă și la locul ei a sta de vorbă azi despre limba Bisericii. Preotul, având a apăra neamul de multe furișări străine în sânul lui, trebuie să-și dea seama de unele ca acestea și să privească drept sarcină a lui și pe cea privitoare la „limba vechilor cazanii”... Făcând așa, preotul va fi un luptător fără sabie și pușcă, dar apărător deplin și adevărat al acestei duioase moșteniri a trecutului, care este limba noastră de la Traian până azi⁴⁹.

În limba cărților bisericești, avem o comoară pe care trebuie să o prețuim și din care să ne folosim. Oricât se va spune că e plină de slavonisme, să ne gândim că în ea avem așternute cele dintâi silințe de a da cugetările creștinești în graiul poporului, ceea ce nu a fost deloc ușor. După cum Biblia lui Luther a fost prețuită în neamul lui, pentru că a însemnat cuprinderea limbii germane în scris, așa și limba din scrierile noastre bisericești este „brâul care ne încinge pe toți, ca trunchi de oameni” care vorbim aceeași limbă pe pământul românesc⁵⁰.

CONCLUZII

Așa cum se poate observa din cele expuse până aici, în concepția arhimandritului prof. Iuliu Scriban predica ocupă un loc deosebit de important pentru misiunea pastorală. Ea însă, nu trebuie separată de contextul unei vieți trăite cu responsabilitate și în care și alte misiuni se cer împlinite. Propovăduirea cuvântului este una din marile îndatoriri pe care preotul le are față de păstoriții săi și toate acestea trebuie să fie în concordanță, în armonie. O predică adevărată e întotdeauna în duhul serviciului liturgic, arhitectural și iconografic al unei biserici. Liturgia îi pregătește pe credincioși pentru receptarea cuvântului de învățătură. În cadrul liturgic credincioșii sunt mult mai dispuși să asculte o predică. Predica sau omilia, indiferent ce gen ar îmbrăca acestea, la care s-a adăugat apoi cateheza, au fost și sunt părți obligatorii ale Sfintei Liturghii. Predica nu este benevolă sau facultativă, ci moment

⁴⁷ *Ibidem*, p. 167.

⁴⁸ Sibiu, 1938.

⁴⁹ Arhim. Iuliu Scriban, *Datoria preotului către limba bisericească*, Sibiu, 1938, p. 14, 29.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 23.

important din rânduiala obligatorie a Sfintei Liturghii. De aceea, nu putem concepe Sfânta Liturghie fără predică sau cuvânt de învățătură.

Cuvântarea izolată de Liturghie poate da ascultătorului o senzație falsă de cunoaștere a lui Dumnezeu. Astfel, el poate ajunge să confunde Evanghelia cu înțelegerea intelectuală a credinței, însoțită de un ansamblu de norme morale. În ceea ce-l privește pe cel ce predică, discursul lui, oricât de bine ar fi construit după legile oratoriei, dacă e rupt de biserică, dacă nu se înscrie în realitatea liturgică, atunci nu e predică, ci devine un act personal al predicatorului.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Beldiman, Nicușor, *Predica în Biserica Ortodoxă Română din Muntenia în secolul al XX-lea – Analiză și evaluare*, University of Bucharest, 2017.
- [2] Constantinescu, Ioan, *Arhimandritul Iuliu Scriban (1878-1949)*, in „S.T.”, year XXVIII (1976), no. 7-10.
- [3] Cristescu, Grigorie, *Părintele arhimandrit Iuliu Scriban*, in „G.B.”, year VIII (1949), no. 1-2.
- [4] Galeriu, Constantin, *Catedra de Omiletică și Catehetică cu noțiuni de Pedagogie*, in „S.T.”, year XXXIII (1981), no. 7-10.
- [5] Pestroiu, David, *Religious Dialogue in Postmodernity – Necessity, Chances, Perspectives*, in „International Journal of Orthodox Theology”, no. 4:1 (2013).
- [6] Scriban, Iuliu, *Dacă am vorbi pe nepregătite*, in „B.O.R.”, year XLVIII (1930), no. 2.
- [7] Scriban, Iuliu, *Evanghelizarea copiilor*, in „B.O.R.”, year XLII (1924), no. 10.
- [8] Scriban, Iuliu, *Predica în ziua de azi*, in „B.O.R.”, year XLVI (1928), no. 10.
- [9] Scriban, Iuliu, *Predica pentru copii*, in „B.O.R.”, year XLIX (1931), no. 5.
- [10] Scriban, Iuliu, *Predicatorul francez Jacques Brydaine*, „Astoria” Printing Press, Bucharest, 1933.
- [11] Scriban, Iuliu, *Privești din câmpul Omileticii*, the Printing Press of Church Books, Bucharest, 1929.
- [12] Scriban, Iuliu, *Vechile Omiletici românești*, in „B.O.R.”, year XLVI (1928), no. 7.
- [13] Scriban, Iuliu, *Datoria preotului către limba bisericească*, Sibiu, 1938.
- [14] Vasilache, Vasile, *Arhimandritul Iuliu Scriban*, in „M.M.S”, year XXV (1949), no. 1-2